

Duy Tân (1907 - 1916)

Tác Giả: Saigon Echo säu täm
Thứ Hai, 20 Tháng 9 Năm 2010 11:15

Vua Duy Tân (chä Hán: 𠵽; 19 tháng 9, 1900 – 26 tháng 12, 1945) là vä vua thä 11 cäa nhà Nguyän (𠵽 ngäi tä 1907 täi 1916), sau vua Thành Thái.

Duy Tân

Vua Duy Tân

Vua Viät Nam

Vua nhà Nguyän

Trä väi 5 tháng 9, 1907 - 6 tháng 5, 1916

Tän nhä m Thành Thái

Kä nhä m Khäi Đänh

Tên húy Nguyän Phúc Vĩnh San

Niên hiäu Duy Tân: 1907 - 1916

Träu đäi Nhà Nguyän

Hoàng gia ca Đäng đàn cung

Duy Tân (1907 - 1916)

Tác Giả: Saigon Echo s̄ u t̄ m
Thứ Hai, 20 Tháng 9 Năm 2010 11:15

Thân ph Thành Thái

Thân m u Nguyễn n Th Đ nh

Sinh 19 tháng 9 năm 1900 Hu , Vi t Nam

M 26 tháng 12, 1945 (45 tu i) C ng hoà Trung Phi

An táng Lăng D c Đ c

Vua Duy Tân (ch Hán: 𠵽; 19 tháng 9, 1900 – 26 tháng 12, 1945) là v vua th 11 c a nhà Nguyễn (ngò t 1907 t i 1916), sau vua Thành Thái.

Khi vua cha b th c dân Pháp l u đày, ông đ c ng i Pháp đ a lên ngò khi còn th u. Tuy nhiên, ông d n d n kh ng đ nh thái đ b t h p tác v i Pháp. Năm 1916, bí m t liên l c v i các lãnh t Vi t Nam Quang Ph c H i nh Thái Phiên, Tr n Cao Vân, ông d đ nh kh i nghĩa. D đ nh th t b i và Duy Tân b b t ngày ngày 6 tháng 5 và đ n ngày 3 tháng 11 năm 1916 ông b ãm an trí trên đ o Réunion n n Đ D ng.

Trong Th chi n th hai (1939 - 1945) ông gia nh p quân Đ ng Minh ch ng phát xít Đ c. Ngày 26 tháng 12 năm 1945, ông m t vì tai n n máy bay C ng hoà Trung Phi, h ng d ng 45 tu i.

Ngày 24 tháng 4 năm 1987, thi hài ông đ c đ a t đ o Réunion v Vi t Nam, r i đ a v an táng t i An Lăng, Hu c nh lăng m vua cha Thành Thái.

Xu t thân

Vua Duy Tân tên húy là Nguyễn n Phúc Vĩnh San (𠵽 𠵽 𠵽), còn có tên là Nguyễn n Phúc Ho ng (𠵽 𠵽), sinh ngày 26 tháng 8 năm Canh Tý, t c 19 tháng 9 năm 1900[1].

Ông là con th 5 c a vua Thành Thái và bà hoàng phi Nguyễn n Th Đ nh.

Vua Thành Thái có nhi u con trai, đáng l ph i ch n ng i con tr ng k v , nh ng ng i Pháp s m t v vua tr ng thành khó sai khi n nên h mu n tìm ch n m t ng i nh tu i. Khi Khâm s Fernand Ernest Lévecque c m danh sách các hoàng t con vua Thành Thái vào hoàng cung ch n vua, lúc đi m danh thì thi u m t Vĩnh San. Tri u ãnh cho ng i đi tìm thì th y Vĩnh San

Duy Tân (1907 - 1916)

Tác Giả: Saigon Echo s̄ u t̄ m
Thứ Hai, 20 Tháng 9 Năm 2010 11:15

đang ch̄ i đũa, m̄ t m̄y lem lū c. Không k̄ p đ̄ a v̄ nhà t̄ m r̄ a, Vĩnh San ra trình đī n quan Pháp. Nḡ i Pháp trông th̄ y đ̄ ng ý ngay vì h̄ th̄ y Vĩnh San có v̄ nhút nhát và đ̄ n đ̄ n. Trī u đình th̄ y vua quá nh̄ nên xin tăng thêm m̄ t tū i thành 8. H̄ cũng đ̄ t niên hī u cho Vĩnh San là Duy Tân, nh̄ mū n h̄ ng t̄ i s̄ nghī p không thành c̄ a vua Thành Thái.

Cai tr̄

Lên ngôi

nh ch̄ p vua Duy Tân năm 1907.

Vua Duy Tân ngày 5 tháng 9

Ngày 5 tháng 9 năm 1907, Vĩnh San lên ngôi i niên hī u là Duy Tân. Và ch̄ m̄ t ngày sau i đ̄ng c̄, Duy Tân đã đ̄ i khác. M̄ t nhà báo Pháp đã thū t i:

“...Un jour de trône a complètement changé la figure d'un enfant de 8 ans” (M̄ t ngày lên ngai vàng đã thay đ̄ i hoàn toàn b̄ m̄ t c̄ a c̄ u bé lên tám)

Đ̄ kī m soát vua Duy Tân, nḡ i Pháp cho i p m̄ t ph̄ chính ḡ m sáu đ̄ i th̄ n là Tôn Th̄ t Hân, Nguȳ n H̄ u Bài, Hū nh Côn, Miên L̄ ch, Lê Trinh và Cao Xuân Đ̄ c đ̄ cai tr̄ Vī t Nam đ̄ i s̄ đ̄ i u khī n c̄ a Khâm s̄ Pháp. M̄ t tī n sĩ sinh h̄ c là Ebérhard đ̄ c đ̄ a đ̄ n đ̄ d̄ y h̄ c cho vua Duy Tân, theo nhī u nḡ i thì đó ch̄ là hành đ̄ ng kī m soát.

Khō ng năm 1912, Khâm s̄ Georges Marie Joseph Mahé m̄ m̄ t chī n đ̄ ch tìm vàng ráo rī t. Mahé i y t̄ ng vàng đúc t̄ th̄ i chúa Minh Nguȳ n Phúc Chu trên tháp Ph̄ c Duyên chùa Thiên M̄, đào lăng Vua T̄ Đ̄ c và đào x̄ i lung tung trong Đ̄ i N̄ i đ̄ tìm vàng.

Vua Duy Tân ph̄ n đ̄ i quȳ t lī t nh̄ ng hành đ̄ ng thô b̄ o đó, nh̄ ng Mahé v̄ n làm nḡ . Duy Tân ra i nh đ̄ng c̄ a cung không tī p ai. Toà Khâm s̄ Pháp làm áp i v̄ i nhà vua thì Duy Tân đe đ̄ a s̄ tuȳ t giao v̄ i các nhà đ̄ ng c̄ c Hū lúc b̄ y gī . Cū i cùng Toàn quȳ n Albert Pierre Sarraut t̄ Hà N̄ i ph̄ i vào gī i quȳ t vua Duy Tân m̄ i cho m̄ Hoàng thành.

Năm vua Duy Tân 13 tū i, ông xem i nh̄ ng hī p c̄ c mà hai n̄ c Vī t-Pháp đã ký. Nhà vua c̄ m th̄ y vī c thi hành c̄ a hī p c̄ c y không đúng v̄ i nh̄ ng đ̄ i u kī n mà hai bên đã ký k̄ t v̄ i nhau nên m̄ t hôm gī a trī u đình, nhà vua t̄ ý mū n c̄ ông Nguȳ n H̄ u Bài là nḡ i gī i tī ng Pháp sang Pháp đ̄ yêu c̄ u duȳ t i i hī p c̄ c ký năm 1884 (Patent). Nh̄ ng c̄ trī u đình không ai dám nh̄ n chuȳ n đi đó.

Năm 15 tū i, vua Duy Tân đã trī u t̄ p c̄ sáu ông đ̄ i th̄ n trong Ph̄ chính, b̄ t bū c các v̄ ph̄ i ký vào biên b̄ n đ̄ đích thân vua s̄ c̄ m qua trình v̄ i toà Khâm S̄ nh̄ ng các đ̄ i th̄ n s̄ nḡ i Pháp gī n s̄ kī m chuȳ n nên t̄ ch̄ i không ký và ph̄ i xin ȳ t kī n bà Thái h̄ u đ̄ nh̄

Duy Tân (1907 - 1916)

Tác Giả: Saigon Echo s̄ u t̄ m
Thứ Hai, 20 Tháng 9 Năm 2010 11:15

bà can gián nhà vua. T̄ đó không nh̄ ng nhà vua có ác c̄ m v̄ i th̄ c dân Pháp mà còn ác c̄ m v̄ i Trī u đình.

Đ̄ đ̄ nh kh̄ i nghĩa v̄ i Vī t Nam Quang Ph̄ c H̄ i

Vī t Nam Quang Ph̄ c H̄ i đ̄ đ̄ c Phan B̄ i Châu thành l̄ p t̄ 1912. Bī t đ̄ đ̄ c vua Duy Tân là nḡ i yêu n̄ c ch̄ ng Pháp nên Vī t Nam Quang Ph̄ c H̄ i quȳ t đ̄ nh móc n̄ i. Hai lãnh đ̄ o c̄ a h̄ i là Tr̄ n Cao Vân và Thái Phiên b̄ tī n v̄ n đ̄ ng nḡ i tài x̄ riêng c̄ a vua Duy Tân xin thôi vī c. Thay vào đó là Ph̄ m H̄ u Khánh, m̄ t thành viên c̄ a h̄ i.

Tr̄ n Cao Vân (1866 - 1916) - m̄ t trong nh̄ ng lãnh t̄ c̄ a Vī t Nam Quang Ph̄ c H̄ i

Tháng 4 năm 1916, khi vua Duy Tân ra bãi t̄ m C̄ a Tùng ngh̄ mát, Ph̄ m H̄ u Khánh có đ̄ a cho vua m̄ t b̄ c th̄ c̄ a hai lãnh t̄ Tr̄ n Cao Vân và Thái Phiên. Duy Tân đ̄ c th̄ và mū n ḡ p hai nḡ i này. Ngày hôm sau, ba nḡ i cùng đ̄ n câu cá ̄ H̄ u h̄ , vua Duy Tân đ̄ ng ý cùng tham gia kh̄ i nghĩa. Kh̄ i nghĩa đ̄ đ̄ nh đ̄ đ̄ c t̄ ch̄ c vào 1 gī sáng ngày 3 tháng 5.

Nh̄ ng cū i tháng 4, m̄ t thành viên c̄ a Vī t Nam Quang Ph̄ c H̄ i ̄ Qū ng Ngãi là Võ An đã làm l̄ tin. Chī u ngày 2 tháng 5, th̄ c dân Pháp ra l̄ nh thu súng ̄ các tr̄ i lính nḡ i Vī t c̄ t vào kho và c̄ m tr̄ i không cho m̄ t nḡ i lính Vī t nào ra ngoài.

Đêm 2 tháng 5, Tr̄ n Cao Vân và Thái Phiên đ̄ a thuȳ n đ̄ n b̄ n Th̄ ng B̄ c đón vua Duy Tân. Nhà vua c̄ i trang theo l̄ i th̄ ng dân đi cùng hai nḡ i h̄ v̄ là Tôn Thái Đ̄ và Nguȳ n Quang Siêu. H̄ t̄ i làng Hà Trung, lên nhà m̄ t h̄ i viên Vī t Nam Quang Ph̄ c h̄ i đ̄ ch̄ gī phát l̄ nh b̄ ng súng th̄ n công ̄ Hū . Nh̄ ng ch̄ đ̄ n ba gī sáng v̄ n không nghe hī u l̄ nh, bī t đã th̄ t b̄ i, Tr̄ n Cao Vân và Thái Phiên đ̄ nh đ̄ a vua Duy Tân t̄ i vùng Qū ng Nam, Qū ng Ngãi. Sáng ngày 6 tháng 5 năm 1916, h̄ b̄ b̄ t.

Khâm s̄ t̄ i Hū và Toàn quȳ n thuȳ t ph̄ c vua Duy Tân tr̄ l̄ i ngai vàng nh̄ ng ông không đ̄ ng ý:

“ Các ngài mū n b̄ t bū c tôi ph̄ i làm vua n̄ c Nam, thì hãy coi tôi nh̄ là m̄ t ông vua đã tr̄ ng thành và có quȳ n t̄ do hành đ̄ ng, nh̄ t là quȳ n t̄ do trao đ̄ i tin t̄ c và ý kī n v̄ i chính ph̄ Pháp. ”

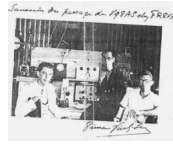
Pháp b̄ t Trī u đình Hū ph̄ i x̄ , Th̄ ng th̄ b̄ H̄ c H̄ Đ̄ c Trung đ̄ đ̄ c ̄ y nhī m th̄ o b̄ n án. Tr̄ n Cao Vân khi đó b̄ giam trong nḡ c, nh̄ đ̄ đ̄ c nḡ i đ̄ a tin cho H̄ Đ̄ c Trung xin đ̄ đ̄ c lãnh h̄ t t̄ i và xin tha cho vua. H̄ Đ̄ c Trung làm án đ̄ h̄ t t̄ i cho 4 nḡ i Thái Phiên, Tr̄ n Cao Vân, Tôn Th̄ t Đ̄ và Nguȳ n Quang Siêu. B̄ n nḡ i b̄ chém đ̄ u ̄ An Hòa. Vua Duy Tân b̄ đầy đi đ̄ o La Réunion ̄ n Đ̄ D̄ ng cùng v̄ i vua cha Thành Thái vào năm 1916.

L̄ u đày

Duy Tân (1907 - 1916)

Tác Giả: Saigon Echo s̄ u t̄ m
Thứ Hai, 20 Tháng 9 Năm 2010 11:15

Sang đ̄ o La Réunion

C̄ u hoàng Duy Tân nghe radio ̄ nhà riêng, Saint-Denis, La Réunion ̄ Duy Tân (̄ gī a) và các b̄ n

Ngày 3 tháng 11 năm 1916, gia đình vua Thành Thái và Duy Tân lên tàu Guadiana ̄ Cap Saint-Jacques. Đ̄ n ngày 20 tháng 11 h̄ t̄ i b̄ n Pointe de Galets đ̄ o La Réunion lúc 7 gī r̄ i sáng. T̄ i đây, t̄ ch̄ i m̄ t bī t th̄ sang tr̄ ng nḡ i Pháp dành cho, gia đình c̄ u hoàng s̄ ng trong m̄ t căn nhà thuê ̄ i m̄ t nḡ i dân ̄ thành ph̄ Saint-Denis.

Duy Tân b̄ t bình v̄ i cha Thành Thái vì không h̄ p tính tình, ông c̄ t đ̄ t liên ̄ c v̄ i gia đình. Duy Tân ghi tên h̄ c v̄ vô tuȳ n đ̄ n và m̄ tī m Radio - Laboratoire bán hàng s̄ a ch̄ a máy. Đ̄ ng th̄ i, ông thi tú tài ̄ tr̄ ng trung h̄ c Leconte de Lisle và h̄ c thêm ngō i nḡ , lū t h̄ c. Duy Tân ít quan h̄ v̄ i nḡ i Pháp, ch̄ giao du v̄ i m̄ t nhóm b̄ n bè. Ông tham gia h̄ i yêu nh̄ c, h̄ c c̄ i nḡ a và th̄ ng nhī u cū c đua. C̄ u hoàng Duy Tân còn vī t nhī u bài và th̄ đ̄ ng trong nh̄ ng t̄ báo Le Peuple (Dân chúng), Le Progrès (Tī n b̄) đ̄ i bī t hī u Georges Dry. Bài Variations sur une lyre brisée (Nh̄ ng bī n t̄ u c̄ a m̄ t cây đàn lia gãy v̄) đ̄ c gī i nh̄ t văn ch̄ ng c̄ a Vī n Hàn lâm Khoa h̄ c và Văn ch̄ ng La Réunion năm 1924. Duy Tân còn là h̄ i viên c̄ a H̄ i Tam Đ̄ m, Franc-Macon và H̄ i đ̄ a ph̄ ng b̄ o v̄ Nhân quȳ n và quȳ n Công dân.

Trong bài Destin tragique d'un Empereur d'Annam: Vĩnh San - Duy Tân đ̄ ng trong Revue France-Asie, năm 1970, tác gī E.P Thébaud, m̄ t b̄ n thân c̄ a Duy Tân, ghi r̄ ng: ch̄ m̄ t ̄ n – m̄ t ̄ n mà thôi – trong b̄ c th̄ ngày 5 tháng 6 năm 1936 ḡ i cho Marius Moutet, T̄ ng tr̄ ng B̄ Thū c đ̄ a Pháp, Duy Tân ḡ i ̄ i cū c bī n đ̄ ng 1916 và nói v̄ vai trò c̄ a ông trong v̄ y đ̄ xin phép qua trú nḡ bên Pháp". Trong nhī u b̄ c th̄ khác ḡ i cho Chính ph̄ Pháp t̄ 1936 cho đ̄ n 1940, đ̄ xin ph̄ c v̄ trong Quân đ̄ i Pháp, ông không đ̄ đ̄ ng đ̄ n v̄ m̄ u lō n t̄ i Vī t Nam. T̄ t c̄ đ̄ n đ̄ u b̄ bác vì B̄ Thū c đ̄ a phê trong t̄ lý ̄ ch cá nhân c̄ a Duy Tân (đ̄ c gī i m̄ t sau này): "...parait difficile à acheter, extrêmement indépendant...intrigue pour quitter la Réunion et rétablissement trône d'Annam..." (Có v̄ khó mua chū c, r̄ t đ̄ c ̄ p, m̄ u đ̄ r̄ i kh̄ i đ̄ o La Réunion đ̄ tái ̄ p ngôi báu ̄ An Nam...).

Tham gia Quân đ̄ i Pháp

Ngày 18 tháng 6 năm 1940, Charles de Gaulle kêu ḡ i ch̄ ng Đ̄ c qū c xã. S̄ vī c n̄ c Pháp b̄ i tr̄ n trong Chī n tranh th̄ gī i th̄ hai, đ̄ u hàng phát xít Đ̄ c và sau đó ̄ c ̄ ng kháng chī n Pháp ̄ h̄ i ngō i do De Gaulle đ̄ ng đ̄ u đ̄ c thành ̄ p ̄ Anh tr̄ v̄ tái chī m đ̄ t Pháp đã có tác đ̄ ng r̄ t ̄ n đ̄ n t̄ t̄ ng, tình c̄ m c̄ a C̄ u hoàng. Ông xem De Gaulle là th̄ n

Duy Tân (1907 - 1916)

Tác Giả: Saigon Echo s̄ u t̄ m
Thứ Hai, 20 Tháng 9 Năm 2010 11:15

t̄ ng, là hình m̄ u cho hō t̄ đ̄ ng c̄ u n̄ c̄ c̄ a mình. Tuy “n̄ c̄ Pháp t̄ do” và n̄ c̄ Pháp th̄ c dân mà ông ch̄ ng đ̄ i đ̄ u là m̄ t n̄ c̄ Pháp, Duy Tân h̄ ng ng và b̄ ng đài vô tuȳ n đ̄ n, ông đã thu th̄ p tin t̄ c bên ngoài đ̄ chuȳ n cho L̄ c l̄ ng kháng chī n t̄ do Pháp. Vì vī c đ̄ b̄ , ông b̄ nhà c̄ m quȳ n La Réunion (lúc đó theo Chính ph̄ Vichy) câu l̄ u sáu tū n. Sau đó, ông ph̄ c v̄ ba tháng v̄ i c̄ p b̄ c h̄ sĩ vô tuȳ n trong phe kháng chī n c̄ a t̄ ng Legentilhomme và đ̄ i tá Alain de Boissieu. B̄ gī i ngữ vì lý do s̄ c khō , Duy Tân nh̄ th̄ ng đ̄ c La Réunion là Capagory can thī p cho ông đ̄ ng vào b̄ binh Pháp đ̄ i quȳ n c̄ a t̄ ng Catroux v̄ i c̄ p b̄ c binh nhì. M̄ t th̄ i gian sau ông đ̄ c thăng lên chū n úy r̄ i sang châu Âu.

Ngày 5 tháng 5 năm 1945, có l̄ nh đ̄ a chū n úy Duy Tân v̄ phòng Quân s̄ c̄ a t̄ ng Charles de Gaulle ở Paris. Duy Tân đ̄ n Pháp vào tháng 6 năm 1945 thì Đ̄ c đã đ̄ u hàng ngày 8 tháng 5. Ngày 20 tháng 7 năm 1945, ông đ̄ c đ̄ a qua ph̄ c v̄ t̄ i B̄ tham m̄ u c̄ a S̄ đoàn 9 B̄ binh Thū c đ̄ i (9ème DIC) đóng ở Forêt Noire, Đ̄ c.

Ngày 29 tháng 10 năm 1945, Charles de Gaulle ký m̄ t s̄ c l̄ nh h̄ p th̄ c hoá nh̄ ng s̄ th̄ ng c̄ p liên tī p c̄ a Duy Tân trong Quân đ̄ i Pháp: thī u úy t̄ 5 tháng 12 năm 1942, trung úy t̄ 5 tháng 12 năm 1943, đ̄ i úy tháng 12 năm 1944 và thī u tá ngày 25 tháng 9 năm 1945. Tuy nhiên, nhī u nḡ i cho r̄ ng c̄ u hoàng Duy Tân đã b̄ dùng nh̄ m̄ t con bài chính tr̄ trong k̄ hō ch m̄ t tái chī m Đông D̄ ng c̄ a Pháp.

Ḡ p Charles de Gaulle và chū n b̄ v̄ Vī t Nam

ở C̄ u hoàng Duy Tân

Ngày 14 tháng 12 năm 1945, Charles de Gaulle tī p c̄ u hoàng Duy Tân. Trong t̄ p H̄ i ký chī n tranh, t̄ ng de Gaulle ghi:

“...Tôi s̄ tī p C̄ u hoàng (Vĩnh San) và s̄ cùng ông xét xem chúng tôi s̄ làm đ̄ c nh̄ ng gì? Đó là m̄ t nhân v̄ t̄ đ̄ y c̄ ng ngh̄ . M̄ c dù b̄ l̄ u đầy rỗng rã 30 năm tr̄ i, hình nh̄ c̄ a ông không h̄ phai m̄ trong tâm h̄ n c̄ a dân t̄ c Vī t Nam.”

Trong tác ph̄ m Histoire du Vī t Nam de 1940 à 1952 s̄ gia Philippe de Villers nh̄ n xét: B̄ o Đ̄ i đã thoái v̄ và b̄ phê bình nghiêm kh̄ c. Nh̄ ng l̄ n này, nḡ i đ̄ c chú ý chính là nhân v̄ t̄ n nhī m, Duy Tân. B̄ l̄ u đầy năm lên 16 tū i, ông đã đ̄ u quân vào Không l̄ c Pháp và tham gia các cū c chī n đ̄ u ở Pháp và Đ̄ c. Ông đã trình bày chính kī n v̄ i Chính ph̄ Pháp và v̄ i m̄ t trung úy c̄ a Quân đoàn I s̄ p qua Đông D̄ ng là ông Bousquet, c̄ u chánh văn phòng c̄ a T̄ ng tr̄ ng Abel Bonnard.

M̄ t b̄ n thân c̄ a Duy Tân là E.P Thébaudt k̄ l̄ i trong bài Destin tragique d'un Empereur d'Annam: Vĩnh San - Duy Tân:

Tr̄ l̄ i Paris ngày 16 tháng 12 năm 1945, tôi th̄ y Ngài m̄ c m̄ t b̄ đ̄ nhà binh r̄ t̄ đ̄ p, có ḡ n b̄ n lon. Bấy gī Ngài tr̄ khách s̄ n Louvres, tr̄ c h̄ y vī n Pháp. Ngài nói: “Nh̄ v̄ y là xong r̄ i, quȳ t đ̄ nh r̄ i! Chính ph̄ Pháp s̄ đ̄ t̄ tôi l̄ i trên nḡ i Hoàng đ̄ Vī t Nam. T̄ ng De

Duy Tân (1907 - 1916)

Tác Giả: Saigon Echo s̄ u t̄ m
Thứ Hai, 20 Tháng 9 Năm 2010 11:15

Gaulle s̄ theo tôi tr̄ v̄ bên đó (Vī t Nam) vào nh̄ ng ngày đ̄ u tháng 3 (1946).” T̄ nay t̄ i đó, nḡ i ta s̄ chū n b̄ d̄ lū n c̄ a Pháp cũng nh̄ qū c t̄ và Đông D̄ ng. V̄ i, cũng còn c̄ n ph̄ i đ̄ th̄ o các b̄ n thō i c̄ gī a hai chính ph̄ n̄ a.

Trong h̄ i ký Bên giòng l̄ ch s̄ 1940-1965, linh m̄ c Cao Văn Lū n ghi l̄ i r̄ ng mùa đông 1944 và đ̄ u năm 1945, cùng v̄ i m̄ t s̄ du h̄ c sinh Vī t và Vī t kī u, ông có tī p xúc ba l̄ n v̄ i Duy Tân ở Paris. L̄ n đ̄ u, c̄ u hoàng gī i thích:

“ Nḡ i Pháp đang c̄ n s̄ h̄ p tác c̄ a chúng ta đ̄ tái chī m Đông D̄ ng. H̄ có th̄ ch̄ p nh̄ n cho ta thành m̄ t qū c gia t̄ tr̄ trong Liên Hī p Pháp. Đī u đó không trái v̄ i quȳ n l̄ i qū c gia. D̄ n dà chúng ta đòi thêm quȳ n hành. Chúng ta bī t làm gì h̄ n tr̄ c binh l̄ c hùng h̄ u c̄ a Pháp và h̄ u thū n c̄ a đ̄ ng minh Tây ph̄ ng? Chúng ta đã th̄ y nh̄ ng ḡ ng ch̄ ng Pháp và tôi đây là n̄ n nhân c̄ a m̄ t l̄ i ch̄ ng nóng n̄ y v̄ ng v̄ . R̄ i đ̄ t n̄ c chúng ta ph̄ i ch̄ u m̄ t c̄ nh chī n tranh tàn kh̄ c mà k̄ t qū ch̄ a bī t là th̄ ng hay b̄ i. ”

C̄ u hoàng Duy Tân

Duy Tân đã t̄ ng tâm s̄ :

“ Riêng v̄ ph̄ n tôi, lòng yêu quê h̄ ng Vī t Nam không cho phép tôi đ̄ nḡ c̄ a cho m̄ t cū c tranh ch̄ p n̄ i b̄ nào. Đī u mà tôi mong mū n là t̄ t c̄ các con dân Vī t Nam ý th̄ c đ̄ c r̄ ng h̄ là m̄ t qū c gia và ý th̄ c y s̄ th̄ c đ̄ y h̄ đ̄ ng lên m̄ t n̄ c Vī t nam x̄ ng đáng là qū c gia. Tôi t̄ ng r̄ ng tôi s̄ làm tròn b̄ n ph̄ n c̄ a m̄ t công dân Vī t Nam khi nào mà tôi làm cho nh̄ ng nḡ i nông dân L̄ ng S̄ n, Hū , Cà Mau ý th̄ c đ̄ c tình huynh đ̄ c̄ a h̄ . Nghĩa h̄ p qū n y đ̄ c th̄ c hī n d̄ i b̄ t c̄ ch̄ đ̄ nào : c̄ ng s̄ n, xã h̄ i ch̄ nghĩa, b̄ o hoàng hay quân ch̄ , đī u đó không quan tr̄ ng, đī u quan tr̄ ng là ph̄ i c̄ u dân t̄ c Vī t Nam kh̄ i cái h̄ a phân chia.[2]

”

T̄ n̄ n

Ngày 24 tháng 12 năm 1945, Duy Tân l̄ y phi c̄ Lockheed C-60 c̄ a Pháp c̄ t cánh t̄ Bourget, Paris đ̄ tr̄ v̄ La Réunion thăm gia đình tr̄ c khi thi hành s̄ m̄ ng m̄ i. Lúc 13 gī 50, phi c̄ r̄ i Fort Lami đ̄ bay đ̄ n Bangui, tr̄ m k̄ tī p. Ngày 26 tháng 12 năm 1945, khō ng 18 gī 30 GMT, máy bay r̄ t ḡ n làng Bassako, thū c phân khu M'Baiki, C̄ ng hoà Trung Phi. T̄ t c̄ phi hành đoàn đ̄ u thī t m̄ ng, ḡ m có m̄ t thī u tá hoa tiêu, hai trung úy ph̄ tá, hai quân nhân trong đó có c̄ u hoàng Vĩnh San và b̄ n th̄ ng dân.

Theo nhī u nḡ i đây có th̄ là m̄ t v̄ m̄ u sát. Vī c vua Duy Tân tr̄ l̄ i Vī t Nam s̄ gây khó khăn cho Anh trong vī c trao tr̄ các thū c đ̄ a. Cũng trong Destin tragique d'un Empereur d'Annam, E.P Thébault vī t:

Ngày 17 tháng 12 năm 1945 – m̄ i hôm tr̄ c khi t̄ n̄ n – Duy Tân có linh c̄ m tính m̄ ng ông

Duy Tân (1907 - 1916)

Tác Giả: Saigon Echo s̄ u t̄ m
Thứ Hai, 20 Tháng 9 Năm 2010 11:15

b̄ đ̄e dō . Khi c̄ hai đi ngang – l̄ n chót – v̄ n Tuileries, c̄ u hoàng n̄ m tay Thébault nói: "Anh b̄ n già Thébault c̄ a tôi i! Có cái gì báo v̄ i tôi r̄ ng tôi s̄ không tr̄ vì. Anh bī t không, n̄ c Anh ch̄ ng l̄ i vī c tôi tr̄ v̄ Vī t Nam. H̄ đ̄ ngh̄ t̄ ng tôi 30 trī u quan n̄ u tôi b̄ ý đ̄ nh̄ y.

Ngày 28 tháng 3 năm 1987, hài c̄ t c̄ a vua Duy Tân đ̄ c gia đình đ̄ a t̄ M'Baiki, Trung Phi v̄ Paris làm l̄ c̄ u siêu t̄ i Vī n Qū c t̄ Ph̄ t h̄ c Vincennes và sau đó đ̄ a v̄ an táng t̄ i An Lăng, Hū , c̄ nh n̄ i an ngh̄ c̄ a vua cha Thành Thái, vào ngày 6 tháng 4 năm 1987. Ngày 5 tháng 12 năm 1992, thành ph̄ Saint-Denis đ̄ o La Réunion khánh thành m̄ t đ̄ i l̄ mang tên ông: Đ̄ i l̄ Vĩnh San.[c̄ n đ̄ n ngū n] Năm 2010, ph̄ Duy Tân đ̄ c đ̄ t t̄ i qū n C̄ u Gī y, Hà N̄ i[1].

Giai thō i

1 l̄ n nhà vua thī u niên t̄ b̄ i t̄ m C̄ a Tùng lên (hàng năm ông hay ra đây ngh̄ mát), tay chân dính cát. Th̄ v̄ b̄ ng ch̄ u n̄ c cho vua r̄ a. Duy Tân v̄ a r̄ a v̄ a h̄ i:

"Khi tay b̄ n thì l̄ y n̄ c mà r̄ a, khi n̄ c b̄ n thì l̄ y chi mà r̄ a?"

Nḡ i th̄ v̄ ch̄ a bī t tr̄ l̄ i ra sao thì vua Duy Tân nói tī p :

"N̄ c b̄ n thì ph̄ i tìm cách tr̄ kh̄ nh̄ ng ch̄ t ngō i lai l̄ n vào trong đó, h̄ u không?"

Ch̄ này, m̄ t s̄ tài lī u ghi chép, vua Duy Tân nói v̄ i nḡ i th̄ v̄ r̄ ng: "N̄ c b̄ n thì ph̄ i l̄ y máu mà r̄ a" [c̄ n đ̄ n ngū n]

Th̄ ng th̄ Nguyễn Huệ Bài

1 l̄ n khác vua Duy Tân ra nḡ i câu cá tr̄ c b̄ n Phu Văn Lâu. Th̄ ng th̄ Nguyễn Huệ Bài cùng đi. Mãi không th̄ y con cá nào c̄ n câu, v̄ hoàng đ̄ tr̄ bèn ra câu đ̄ i:

Nḡ i trên n̄ c không gần đ̄ c n̄ c, trót buông câu nên l̄ ph̄ i l̄ n.

Sau khi nghĩ nḡ i m̄ t lúc, Th̄ ng th̄ Nguyễn Huệ Bài nghĩ nḡ i r̄ i đ̄ i l̄ i:

Nghĩ vī c đ̄ i mà gán cho đ̄ i, đành nh̄ m m̄ t đ̄ n đâu hay đó.

Nghe đ̄ n Duy Tân phê Nguyễn Huệ Bài là nḡ i cam ch̄ u tr̄ c s̄ m̄ ng. Nhà vua còn b̄ o:

"Theo ý tr̄ m, s̄ ng nh̄ th̄ bū n l̄ m. Ph̄ i có ý chí v̄ t gian khó thì cū c s̄ ng m̄ i có ý nghĩa."

Gia quȳ n

Khi sang đ̄ o La Réunion, Duy Tân có đem theo Hoàng phi Mai Th̄ Vàng, nh̄ ng đ̄ c 2 năm bà xin v̄ Vī t Nam vì không ch̄ u đ̄ c khí h̄ u đ̄ . Th̄ i gian đ̄ La Réunion, ông có chung s̄ ng v̄ i 3 nḡ i v̄ ngoài giá thú, vì Hoàng phi Mai Th̄ Vàng t̄ ch̄ i ly hôn.

Nh̄ ng nḡ i con c̄ a ông v̄ i các bà v̄ ḡ c châu Âu đ̄ u mang h̄ m̄ và đ̄ c r̄ a t̄ i theo l̄ nghi Công giáo. M̄ t tài lī u[c̄ n đ̄ n ngū n] vī t các con ông đ̄ u không nói đ̄ c tī ng Vī t và

Duy Tân (1907 - 1916)

Tác Giả: Saigon Echo s̄ u t̄ m
Thứ Hai, 20 Tháng 9 Năm 2010 11:15

có ít quan h̄ v̄ i c̄ u hoàng Thành Thái. Duy Tân cũng không khuȳ n khích các con h̄ c tī ng Vī t và tìm hī u v̄ Vī t Nam. Đ̄ n năm 1946, toà án thành ph̄ Saint-Denis đ̄ ng ý cho các con c̄ a Duy Tân mang h̄ ông. Andrée Maillot và Armand Viale v̄ n gī h̄ cũ c̄ a mình. 5 nḡ i Suzy, Georges, Claude, Roger và Andrée đ̄ i thành Georges Vĩnh San, Claude Vĩnh San v.v...

Các bà v̄ và con cái:

• Bà Mai Th̄ Vàng, Đ̄ nh̄ t giai phi, k̄ t hôn ngày 16 tháng 1 năm 1916. Khi đi l̄ u đày theo ch̄ ng bà có mang 3 tháng và b̄ s̄ y thai. Năm 1925, c̄ u hoàng có ḡ i cho H̄ i đ̄ ng hoàng t̄ c m̄ t b̄ c th̄ kèm đ̄ n li đ̄ và xin H̄ i đ̄ ng hoàng t̄ c ch̄ ng nh̄ n đ̄ bà Vàng đi l̄ y ch̄ ng khác (lúc này bà 27 tū i). Nh̄ ng bà Vàng m̄ t lòng th̄ tī t cho đ̄ n cū i đ̄ i (bà th̄ 75 tū i) và th̄ ng ngâm:

Gìn vàng ḡ nḡ c cho hay

Cho đ̄nh lòng k̄ chân mây cū i tr̄ i.

hay

Đá dù nát, “Vàng” ch̄ ng phai

T̄ sinh v̄ n gī l̄ y l̄ i t̄ sinh.

• Bà Marie Anne Viale, sinh năm 1890. Có m̄ t con trai:

o Armand Viale sinh 1919.

• Bà Fernande Antier sinh năm 1913. Có tám nḡ i con, 4 trai 4 gái đ̄ u mang h̄ Antier:

o Thérèse sinh 1928

o Suzy sinh 1929

o Solange sinh 1930

o Georges sinh 1933

o Yves Claude sinh 1934

o Roger sinh 1938

o Ginette sinh 1940

o ...

• Bà Ernestine Maillot sinh năm 1924. Có m̄ t con gái:

o Andrée Maillot sinh 1945.

Trong các hoàng t̄ c̄ a vua Duy Tân có hoàng t̄ B̄ o Vang (tên đ̄ y đ̄ là Yves Claude Vĩnh San, sinh ra t̄ i Saint-Denis, đ̄ o Réunion ngày 8 tháng 4 năm 1934) hī n đ̄ ng cùng v̄ t̄ i Nha Trang, Khánh Hòa[2]. Hoàng t̄ B̄ o Vang c̄ i Jessy Tarby và h̄ có m̄ i con (7 trai và 3 gái): Yves Vĩnh San, Patrick Vĩnh San, Johnny Vĩnh San, Jerry Vĩnh San, Thierry Vĩnh San, Stéphanie Vĩnh San, Cyril Vĩnh San, Didier Vĩnh San, Marie-Claude Vĩnh San, Marilyn Vĩnh San và Doris Vĩnh San [3]. Vào năm 1987, ông đ̄ a di hài vua cha v̄ Vī t Nam đ̄ an táng t̄ i lăng Đ̄ c Đ̄ c (ông n̄ i c̄ a Duy Tân) (Xem hình t̄ i [3]). Cùng v̄ i Hoàng t̄ B̄ o Th̄ ng, ông là lãnh đ̄ o c̄ a Đ̄ i Nam Long tinh Vī n[4]. M̄ c đích c̄ a h̄ i này không liên quan đ̄ n chính tr̄ Vī t Nam và vai trò c̄ a hoàng t̄ c đ̄ i s̄ lãnh đ̄ o c̄ a thái t̄ Nguȳ n Phúc B̄ o Long là các hō t đ̄ ng nhân đ̄ o, giáo d̄ c, và văn hóa cho nḡ i Vī t Nam.